

HAC VE HİKMETLERİ

Lütfi ŞENTÜRK
Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

İslâm'ın beş temel ibadetinden birisi de hacdır. Kur'an-ı Kerim de şöyle buyrulmuştur: "Şüphesiz, alemlere bereket ve hidâyet kaynağı olarak insanlar için kurulan ilk mâbed, Mekke'deki Kâbe'dir. Orada apaçık deliller vardır, İbrahim'in makamı vardır. Oraya giren güvende olur. Yol bulabilenlerin (hacca gitme imkânına sahip olanların) Kâbe'yi ziyaret etmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim inkar ederse bilmelidir ki , Allah bütün alemlerden müstağnidir."(1) Hicretin dokuzuncu yılında farz olan haccın, diğer ibadetlerden bazı farklı yönleri vardır.

Haccın dışındaki ibadetler; namaz ve oruç gibi, ya yalnız bedenî yahut zekât ve kurban gibi yalnız malîdir. Hac ise hem mal ve hem de beden ile yapılan bir ibadettir Diğer ibadetler her yerde yapılabilirken hac, ancak belli yerde -Mekke-i Mükerrreme'de- yapılabilmekte, bu yerin dışında başka her hangi bir yerde yapılması mümkün olmamaktadır

Ayrıca hac, diğer ibadetlere nazaran da bazı zorlukları olan bir ibadettir. Çünkü bu ibadet, insanın doğup büyüğü ve iklim şartlarına alışkın bulunduğu yerin dışında yapılmaktadır. Bunun içindir ki peygamberimiz hiç bir ibadeti yapmak için Allah'tan yardım talebinde bulunmadığı halde hacca niyet ederken: "Allah'ım hac yapmak istiyorum, bunu bana kolay kıl ve kabul eyle." diye dua etmiştir.

Haccın bir başka farklı yönü de, diğer ibadetlerden zaman içinde tekrar tekrar yapılması gerekirken hac, belli şartları taşıyanlara ömürlerinde yalnız bir defa farz kılınmış olmasıdır. Birden fazla yapılan hac ise nafîle yani fazladan yapılmış olmaktadır

Hac her şeyden önce Allah'ın emri olduğu için yapılır Allah bize faydalı olan şeyleri emreder Çünkü O'nun hiç bir şeye ihtiyacı yoktur. Muhtaç olan biziz. Bu ibadetteki yararları ihtiyacımız olduğu içindir ki Cenâb-ı Hak onu bize emretmiştir.

Haccın bu yönüyle ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurul- maktadır: "Bir zamanlar İbrahim'e Kâbe'nin yerini hazırlamış ve (ona şöyle demiştik:) Bana hiç bir şeyi ortak koşma, tavaf edenler, ayakta ibadet edenler, rükû ve secdeye varanlar için evimi temiz tut. İnsanlar arasında hacı ilân et ki, gerek yaya olarak gerekse nice uzak yoldan gelen yorgun argın develer üzerinde kendilerine ait bir takım yararları kesin olarak görmeleri Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği kurbanlık hayvanlar üzerine belli günlerde Allah'ın ismini anmaları için Kâbe'ye gelsinler. Artık ondan hem kendiniz yiyin, hem de yoksula yedirin." (2)

Ayet-i Kerimelerde ifade buyrulmuş bu faydaların bazılarını kısaca işaret etmek yerinde olur.

1. Haccın, hem mâli hem de . bedenî bir ibadet olduğunu yukarıda ifade etmiştik. İnsan, çoğunlukla doğuştan mala karşı gönül doygunluğuna eremeyen bir istek içinde bulunur

Peygamberimiz, insanın kazandıkça mala karşı olan bu aşırı isteğinin arttığını bildirir. Şöyle buyurur:

"İnsanoğlunun iki dere dolu malı olsa bir üçüncüsünü ister. İnsanoğlunun ihtiras dolu gönlünü topraktan başka bir şey doyurmaz. Şu kadar ki, tevbe eden kişinin tevbesini Allah kabul eder."
(3)

İnsan elbette çalışıp kazanacak; kendisinin ve çoluk- çocuğunun geçimini sağlayacak. Kazancının bir bölümünü de Allah yolunda Allah'ın razı olacağı işlerde harcayacak. Böyle yaptığı takdirde mala karşı olan bu tutkusunda bir azalma olacak, diğer taraftan fakirlere ve yoksullara daha çok merhamet etme duygusu gelişecektir

İşte hacda da harcanan para Allah yolunda harcanmış olacak ve İnsan için bir eksiklik sayılan mal tutkusundan onu kurtarmış olacaktır.

2. Hac, dinî duyguları da kuvvetlendirir. Yeryüzünde Allah'a ibadet için ilk inşa edilmiş olan mâbedi ziyaret etmek, alemlere rahmet olarak gönderilen peygamberimizin doğup büyüdüğü, Allah'tan vahiy aldığı ve İslamiyet'in dünyaya yayıldığı bu kutsal yerleri görmek insana heyecan verir ve onu asırlarca öncesine mutluluk asrına götürür. Bu ise onu manevi duygularını kuvvetlendirmiş olur.

3. Hac insana zorluklara karşı dayanma gücü kazandır. Hac,

turistik bir gezi değildir ve buna benzemez. Oldukça yorucudur. Esasen her yolculukta bir takım zorluklar vardır. Yolculuk yapanlara ibadetlerde bazı kolaylıkların sağlanmış olması bundandır. Hac ise yolculukların en yorucu olanlarından biridir. Bunun içindir ki hacca niyet etmiş olan kimsenin- emeğinin boşa gitmemesi için- sabırlı ve her zamankinden daha çok hoşgörülü olması, yol arkadaşlarını incitici ve kinci söz ve davranışlardan sakınması tavsiye edilmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

"Hac bilinen aylardadır. Kim o aylarda hacca niyet ederse hac esnasında kadına yaklaşmak, günah sayılan davranışlara yönelmek, kavga etmek yoktur." (4)

Böylece insan, her zamankinden daha çok iradesine hakim olacak ve öfkelenmemeye özen gösterecektir. Karşılaştığı zorluklara katlanacak, erdem kişi olmaya yönelecektir.

4. Hac insana mahşer gününü hatırlatır. Bilindiği üzere hacca niyet edilirken normal elbiseler çıkarılır ve iki bez parçasından ibaret olan ihrama bürünülür. Sosyal durumu ne olursa olsun her seviyedeki hacı adayı aynı kıyafete girmek zorundadır. Bu ise ona, doğuşta herkesin Allah katında eşit olduğunu, öldükten sonra tekrar dirilip Allah'ın huzurunda dünyada yaptıklarının hesabını vereceğini hatırlatır ve ona o anı yaşatır. Düşünmesi bile insana dehşet veren o anı hatırlaması ise o güne kadar yaptığı pek çok şeye karşı pişmanlık duymasını sağlar.

5. Hac, İslâm kardeşliğini pekiştirir. İslamiyet bütün müslümanları kardeş yapmış ve bu kardeşliği her türlü dostluğun üstünde tutmuştur.

Peygamberimiz, hayatının son günlerinde, bu hususa son bir kere daha dikkatimizi çekerek şöyle buyurmuştur: " İnsanlardan birisini dost edineydim, Ebû Bekir'i kendime dost edinirdim). Fakat İslâm kardeşliği her türlü dostluktan üstündür."

(5)

Toplu halde yapılan ibadetler, insanların birbirleriyle tanışıp kaynaşmalarını, birbirlerinin dert ve sorunlarıyla ilgilenmelerini sağlar.

Hac, dünya üzerinde yaşayan, dilleri ve renkleri ayrı olan müslümanları, ibadetlerinde yöneldikleri Kâbe'de bir araya toplar. Tanışır ve kaynaşırlar. Ülkeleri hakkında bilgi alırlar. Birbirlerinin dertleriyle ilgilenir ve ortak problemlerine çare üretirler.

Bütün bunlar, İslâm kardeşliğinin güçlenmesini sağlar.

Daha pek çok yararları olan hac, insanın günahlardan arınmasına, inananlara ve insanları duyduğu sevginin artmasına sebep olur.

Yazımızı peygamberimizin bir Hâdis-i Şerifi ile bağlayalım. "Kim Allah için hacceder de hac esnasında kötü sözden ve Allah'a karşı gelmekten sakınırsa, annesinin onu doğurduğu günkü gibi (günahlardan arınmış olarak hacdan) döner." (6)

1 - Al-i İmran : 96-97

2 - Hac : 26-28

3 - Sahih-i Buhari, Tecrid-i Sarih Tere, 12/182

4 - Bakara : 197

5 - Buhari: Salat - 80.

6 - Buhari : Hac - 4